

Svoboda živnosti - projev Tomáše Bati z roku 1928

Jsem pro svobodu živnosti. Nové vynálezy přivádí nové, lepší způsoby práce. Za dnešních dnů nelze bez trestu donutiti člověka, aby setrval po celý svůj život při takovém způsobu práce, který se stal neúčinným. Nemožností konati jiné řemeslo trpí on i lidská společnost. Lepšímu způsobu práce, lepšímu řemeslu musí ustoupiti řemeslo staré, tak jako ustupuje starý den novému, staré pokolení mladým a stará bída novým, lepším časům.

Nejvyšším ideálem řádného živnostníka je touha po vzrůstu. Touha po rozvoji, vůle rozšiřovat svůj podnik, to je kapitál, cennější než peníze, síla, mocnější než elektřina. Vůle růsti přivádí k nám myšlenky, vzory a síly, pod nimiž roste naše živnost ve větší a velkou.

Pokládejme svůj maloživnostenský stav za přechodný a spatřujme svou nejpřednější povinnost v tom, abychom se stali velkoživnostníky. I kdyby okolnosti a překážky byly tak silné, že se nám nepodaří probiti se k tomuto ideálu, potom nebraňme alespoň svým dětem, aby k němu došli. Pak alespoň pro tyto upravme cestu a posilněme je svým příkladem. Vyzbrojme je lepšími vědomostmi a silami, aby se jim podařilo, oč jsme usilovali my.

Každý živnostník je velkým nebo malým, podle toho, jak se cítí ve své duši. Pamatuji se na inseráty firmy Young z Bostonu, nabízející před 25 lety v odborných časopisech po celém světě opatkový stroj.

V mé mysli vždycky žila představa o této firmě jako o veliké továrně, která má spojení s celým světem. Když jsem na své první cestě do Ameriky hledal Youngovu továrnu, velice jsem se podivil, vida, že personál celého světového závodu pozůstává z otce a syna, které jsem našel s vyhrnutými rukávy u svěráku. Na tohoto amerického živnostníka vzpomínám a jeho příklad mě poučil, že není to velikost budov a dílen, ale duch muže - živnostníka, který rozhoduje, má-li podnik pracovat pro tucty zákazníků svého města, nebo pro miliony zákazníků celého světa.

Starejme se o sebe, neboť takto nejlépe prospíváme své rodině, svým bližním, své obci a svému státu.

Živnostník, obchodník, podnikatel je tu proto, aby vykonával lidem svou práci určité služby. Úspěch této služby záleží předně na jeho zdraví, přičinlivosti, nadání, vzdělání a zkušenostech. Tedy vlastnostech čistě osobních. Čím lépe se živnostník stará o sebe, čím více se zdokonaluje v těchto žádoucích vlastnostech, tím více lidem může prospěti, tím je úspěšnějším. A poněvadž úspěch v obchodě se měří a jeví v penězích a majetku vůbec, tedy tím je zámožnějším.

Organisujme se k velikosti, k rozvoji živností, k rozmachu práce, k blahobytu. Neorganisujme malost, nepotlačujme sami u sebe tu největší sílu, která umožňuje vítězné překonávání přirozených překážek. Je tolik okolností, sil a překážek, které nás tlačí dolů, že se dopouštíme hříchu sami na sobě, když si svazujeme ruce a vůli chtít si pomoci, chtít růst.

Cesta ke vzrůstu je cesta k pravdě, ke skutečnosti. Pravda a skutečnost je jediná základna, na níž se dá vybudovati slušný obchod. Krásná slova jsou pěkná věc a mohou býti i k užitku na př. těm politikům, pro něž hlavním kapitálem jsou hlasy. Peníze vám však krásná slova přinášeti

nebudou, protože žijeme ve světě, kde nám nikdo není ochoten dávat něco za nic. Kde každé „Má dát“ musí mít protipoložku „Dal“.

Vynaložme největší úsilí na to, abychom poznali o sobě a o světě pravdu. Nelžeme a nelichoťme si, avšak nedopusťme také, aby nám lhali a lichotili druzí.

Dejme si dobrý pozor na muže, který k nám přichází s lichocením, který nám mluví o našich právech, o naší dokonalosti, o tom, co se pro nás mělo udělat a neudělalo se.

Jestliže dopustíme, aby tyto tlachy, hovíci naší samolibosti, ovládly naše srdce, v tu chvíli již jsme opustili půdu skutečnosti a vznášíme se v říši pověry.

Jednou z těchto, pro živnostníka nejnebezpečnějších pověr je domněnka vlastní dokonalosti. Je to pověra, již propadá nejvíce dospělých lidí. Projevuje se netykavostí, odmítáním poučení, přesvědčením, že nám není třeba vědět víc a učit se od každého.

Uchovejme si srdce otevřeně pro poučení, ať přichází s kterékoliv strany. Nikdo na světě není dosti moudrý a neví všechno. Upínejme svoji mysl a vůli ke všemu, co je před námi a nad námi. Vůle vyrovnat se jim, zjistit příčiny úspěchu a osvojit si je, nás táhne vzhůru. Snaha zlehčovati a snižovati ty, kteří jsou před námi, nám nepomůže nahoru, ale ještě k hlubšímu úpadku. Ještě nikdy nezbohatl ten živnostník, jehož ústa oplývala pomlouváním a srdce závistí nad úspěchy druhých, který dovedl mistrně odkrývati chyby svého konkurenta. Avšak nikdy se nevedlo a nepovede špatně tomu, kdo svým zákazníkům podává své služby se slovy srdečné zdvořilosti a jehož oči dovedou upozorovati u konkurenta spíše jeho dobré nežli špatné stránky, aby z nich mohl míti užitek.

Nebojme se konkurence. Konkurent nás neporazí. Ten je daleko. Ale porazí nás prach v naší výkladní skříni, v regálech, na pultech, v krámě, protože ten je blízko a vyžene nám z obchodu každého slušnějšího zákazníka, nehledě k tomu, že nám podrývá zdraví.

Míra blahobytu obyvatelstva celého státu je závislá na tom, jak bohatými nebo chudými jsou jeho živnostníci. Chudý živnostník, který provádí svou živnost chudičkými prostředky, ten nemůže ani při nejlepší vůli často posloužiti zákazníkovi tak, jako jeho zámožnější, lépe zařízený kolega. Takový živnostník nemůže pak zaměstnati pomocníky a zaměstnává-li je, nemůže jim platit dobrou mzdu. Chudoba pozemskými statky může býti v mnoha povoláních předností a v mnoha nezávadnou, Avšak pro živnostníka je vždycky vadou, poněvadž z jeho bídy roste bída národa, bída jeho bližních. Jeho povinností je chtít zbohatnout zkušenostmi i jměním. Chtít růsti, rozšiřovati svůj podnik, zdokonalovat se. A jestliže nezanechá svým dětem víc než dobrý příklad a vůli k růstu, zanechal jim dosti, aby jim zaručil dobrou budoucnost a sobě čestnou památku.